

УДК 330.34; 65.016

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2020-6.16>

Пляскіна А.І.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри зовнішньоекономічної діяльності,
Херсонський національний технічний університет

ВПЛИВ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА СТРАТЕГІЮ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглядаються тенденції зростання значущості впливу зовнішніх факторів на систему підприємства. Зовнішнє середовище підприємства постійно перебуває в стані змінюваності і динаміки, що вимагає внесення змін до стратегії управління підприємством. Обґрунтовано необхідність стратегічної адаптації підприємства до зовнішнього середовища та розглянуто фактори зовнішнього макросередовища, що впливають на розвиток підприємства. Наведено складові стратегічної адаптації підприємства до зовнішнього середовища та доведено, що підприємства, які приділяють увагу актуальним питанням власної стратегії, виявляються більш конкурентоспроможними і стійкими в умовах невизначеності зовнішнього середовища. Неоднозначне трактування сутності «глобалізації» у науковому середовищі надало можливість згрупувати їх у підходи. Встановлено, не дивлячись на те, що проблема стратегії розвитку підприємства розглядається багатьма науковцями, єдине тлумачення цього поняття відсутнє. Це вказує на багатогранність та складність сутності «глобалізації» підприємства, яке постійно змінюється та удосконалюється.

Ключові слова: стратегія, розвиток, розвиток підприємства, зовнішнє середовище, глобалізація.

INFLUENCE OF FACTORS OF ENVIRONMENT ON DEVELOPMENT STRATEGY OF THE ENTERPRISE ON DEVELOPMENT

Plyaskina Alona

Kherson National Technical University

In the article the growth trends in the importance of external factors on the system of modern industrial enterprise. Enterprise environment is constantly in the condition of changing and dynamics. It requires the changes to the strategy of enterprise management. In the article the necessity of strategic adaptation of an enterprise to the environment is based. The factors of macroenvironment influencing on the enterprise development are described in details. The essence of constituents of strategic adaptation of an enterprise to environment is considered. Having analyzed many scientific papers, the diversity of approaches of Ukrainian scientists to the category of «globalization». It is proved that companies that pay attention to topical issues of their own strategy are more competitive and stable in conditions of uncertainty of the external environment. Ambiguous interpretation of the essence of «globalization» in the scientific environment provided an opportunity to group them into approaches. It is established that, despite the fact that the problem of enterprise development strategy is considered by many scientists, there is no single interpretation of this concept. This indicates the versatility and complexity of the essence of the «globalization» of the enterprise, which is constantly changing and improving. The direction of defining the essence of «development strategy» of the enterprise in the form of management plan or rules of relations between internal and external environments of the enterprise involves considering the strategy as a specific management ideology, because the strategy in this case is seen as an ideology of unity. Considering the significant number of definitions of development strategy, we can draw the following conclusions: each development strategy has specific targets; development strategy should be considered as a way to achieve goals; development strategy includes a set of interconnected solutions and tasks for the future; development strategy is implemented at the enterprise in order to improve performance and obtain the desired result.

Keywords: strategy, enterprise, enterprise development, external environment, globalization.

Постановка проблеми. На розвиток підприємства впливає взаємодія сукупності факторів, причин і обставин, стимулів і мотивів, – рушійні сили розвитку сучасного підприємства, які, в свою чергу, виступають спонукальними факторами розвитку підприємства.

Завдяки сучасним тенденціям відбувається переосмислення проблем розвитку підприємств, виходячи з глибокої взаємозалежності складових світового господарства, з його цілісності та протиріччя. Отже, можемо зазначити, що глобалізація проявляється у масштабності і рухливості чинників між державами, що впливає на економічний розвиток, як держав, так і підприємств окремо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження стратегії розвитку підприємства є об'єктом наукових пошуків багатьох іноземних та вітчизняних дослідників. Питання стратегії розвитку підприємства розробляли Ансофф І., Бельтюков Е.А., Горелов Д.О., Карлофф Б., Мельник Л., Некрасов Л.А., Редченко К.І., Томпсон А.А. та інші.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є вивчення впливу зовнішнього середовища на підприємство, яке може бути реалізовано через підвищення адаптивності підприємства до рухливих умов глобалізації, нових викликів зовнішнього оточення підприємства та нової диспозиції в конкурентній боротьбі.

Виклад основного матеріалу. Розвиток підприємства залежить від кола внутрішніх та зовнішніх, раціональних та ірраціональних факторів, наприклад, виробничий потенціал підприємства; забезпеченість кадрами; філософське бачення перспективи підприємства та його, бачення, стратегічна імплантація; взаємовідносини з навколишнім середовищем.

Тому для здійснення прогресивного економічного розвитку підприємству необхідно діяти гнучко, динамічно, і варіювативно, відповідаючи вимогам конкурентного, глобального ринку. Тобто стає очевидним, що для вирішення господарсько-економічних завдань потрібні нові підходи, якісно прогресивні зміни.

Дослідження, яке проводив науковець Швиденко О. показали, що розвиток згідно з різними моделями та науковими концепціями може характеризуватися циклічністю або направленистю процесних змін, їх одно або багатовекторністю, детермінованістю розвитку або існуванням альтернатив, еволюційним характером політико-економічних і соціально-культурних змін. Але при цьому розвиток повинен бути взаємовигідним для всіх суб'єктів глобальної економіки і корисним [1, с. 248].

Оскільки сучасна світова економіка дедалі інтенсивніше глобалізується. Усі соціально-економічні сфери будь-якого підприємства знаходяться під впливом цього всеохоплюючого світового процесу. Цю тенденцію розвитку суспільства досліджують різні вітчизняні наукові школи. Проте єдиного визначення терміну «глобалізація» поки ще не існує.

З метою уникнення неточностей при використанні іноземних публікацій, слід підкреслити, що у зарубіжних джерелах розрізняють поняття «глобалізація». Під глобалізацією англійський науковець Р. Робертсон [2, с. 8] розуміє свого роду «стискування» світу і посилення взаємозалежності усіх його частин, що супроводжується усе більш поширеним усвідомленням цілісності, єдності світу. Німецький соціолог У. Бек [3, с. 194–195] усвідомлює глобалізацію як політизацію, де ступінь інтеграції світового суспільства стає основою переорієнтації і реорганізації політичного простору. Глобалізація має на увазі світове суспільство без світової держави і без світового уряду, де не існує жодної гегемоністської влади і жодного міжнародного режиму. У новій глобальній ситуації «ексклюзивна протиставленість один одному за зразком націй змінюється інклюзивною протиставленістю ніш, місць, «провінцій» світового суспільства». У працях американського дослідника М. Уотерса [4] глобалізація розтлумачується як сукупність тенденцій, що ведуть до детериторіалізації соціального, обумовленою експансією символічних обмінів. Фундамент теорії глобалізації, згідно з М. Уотерсом, утворює концепція відношення між соціальною організацією і територіальністю. Як зазначає І. Валлерстайн, «хоча сьогодні стало модним говорити про глобалізацію як про феномен, що відноситься до 70-х р. ХХ ст., по суті транснаціональні товарні ланцюжки добре відомі з тих часів, коли система лише зароджувалася, і набула глобального характеру ще в другій половині ХІХ ст. Зрозуміло, прогрес технологій відкрив можливості транспортування величезної кількості товарів на значні відстані, але я ризикну припустити, що структура і функціонування товарних ланцюжків не зазнали в ХХ ст. кардинальних

змін, і такі навряд чи стануться навіть під впливом так званої інформаційної революції» [5, с. 82].

Так, В.В. Козак [6, с. 41] глобалізацію трактує як якісну трансформацію зв'язків між макроекономічними змінними, що призводить до істотних структурних зрушень у напрямку розширення конкуренції та підвищення гнучкості економіки.

Грунтовне дослідження різних підходів до розуміння «глобалізації» допомогло встановити і виділити першорядні його чинники, без яких не можливий подальший процес його «заглиблення» у соціально-економічні сфери підприємства, змінювання на якісно новий рівень організаційно-економічні відносини суб'єктів господарювання (рис. 1).

Безумовно, глобалізація справляє інтенсивний вплив на соціально-економічні системи, при цьому знаходиться в жорсткій залежності від прогресу і поширює конкурентну боротьбу на всіх рівнях – від національних економік до суб'єктів господарювання.

Під час розгляду глобалізації більшість науковців акцентують на масштабності змін, руйнації національних кордонів, розвитку людського суспільства, інтеграції національних господарств та держав, більш високому рівні розвитку інтернаціоналізації господарського життя та інше. Така різниця у визначеннях та характеристиках терміну «глобалізація» пов'язана із наявністю значної кількості теорій та концепцій глобалістики, які прийнято поділяти на теорії виникнення та становлення глобалізації; концепції масштабів, форм і наслідків глобалізації; моделі глобалізаційного дискурсу та сучасний дискурс [7, с. 18]. Розкриваючи сучасний вплив глобалізації на розвиток підприємства, можна виділити позитивні та негативні сторони його прояву (табл. 1).

Незалежно від характеру впливу глобалізаційних процесів (див. табл. 1), зростає відкритість суб'єктів соціально-економічного господарювання, а це сприяє динамічному зростанню конкурентоспроможності підприємств на світовому ринку.

Своєрідність економічної глобалізації полягає в всеохоплюючому процесі посилення взаємозв'язків, взаємодій і взаємозалежності економічних систем держав світу, інтернаціоналізації виробництва і капіталу, що ведуть до встановлення ідентичних норм і умов ведення господарської діяльності в державах, що розрізняються рівнями розвитку, видами суспільно-політичної та соціально-економічної систем. А це, в свою чергу, призводить до якісних та кількісних змін національних економік.

Під впливом процесів глобалізації підприємства намагаються підвищувати свою конкурентоспроможність, впроваджуючи інноваційні процеси, що є одним з дієвих способів. Таким чином, глобалізація економічних процесів впливає на всі напрямки підприємства. Основним фактором, або критерієм успіху підприємств буде цінність виробленої продукції або наданої послуги [11, с. 122].

Висновки з проведеного дослідження. Особливе місце займає фактор впливу зовнішнього середовища на підприємство, яке може бути реалізовано через: підвищення адаптивності підприємства до рухливих умов зовнішнього оточення через критерій гнучкості, підвищення конкурентоспроможності підприємства на міжнародній арені, задоволення взаємних соціально-економічних інтересів підприємства, його партнерів

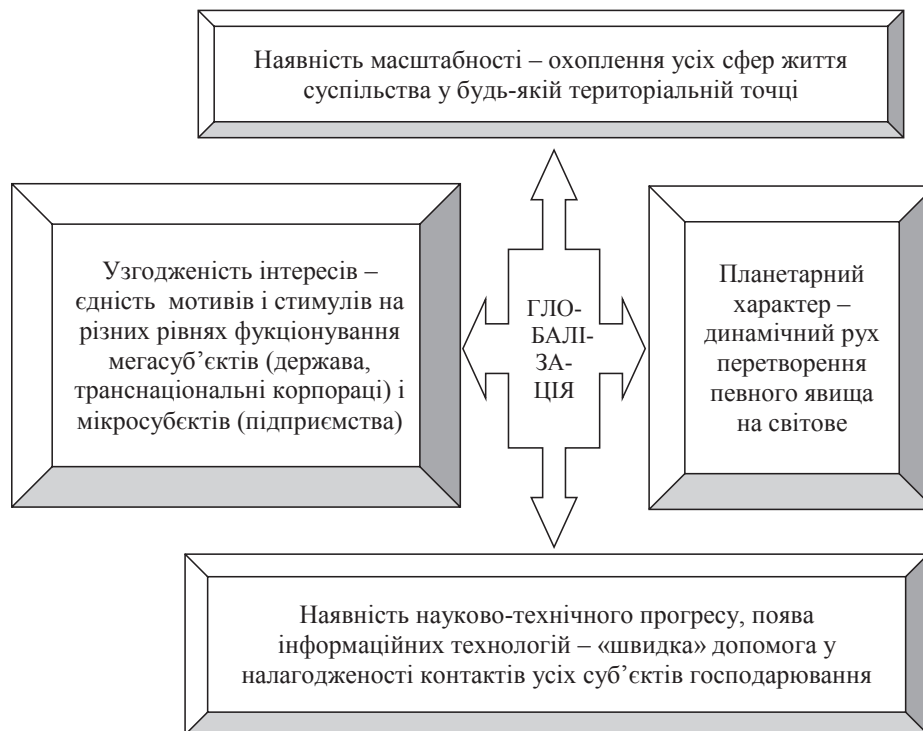

Рис. 1. Наявні чинники глобалізації, які враховуються при виході підприємства на новий етап його розвитку

Джерело: розроблено автором

Таблиця 1

Перелік позитивних елементів і загроз від глобалізаційних процесів

Вплив глобалізації на розвиток підприємства	
Переваги	Загрози
Реалії сьогодення	
– формування єдиного ринкового простору, форм господарювання; вільний рух товарів, послуг, технологій, капіталів; збільшення потоків прямих іноземних інвестицій; доступ підприємства до дефіцитних ресурсів; поява нових економічних інституцій; динамічне формування нового виробничого укладу (автоматизація); зниження витрат виробництва за рахунок поширення продуктивних технологій; формування нової моделі трудових відносин [7, с. 18] – залучення інноваційних ресурсів; спільність цілей та засобів їх досягнення, взаємовідповідність темпів змін інноваційних потенціалів їх підприємств [8, с. 91–92]; – нові принципи побудови соціального діалогу; запровадження сучасних систем контролю якості; розвиток інформаційно-комунікативних технологій; зменшення витрат підприємства та підвищення швидкості передачі інформації [9, с. 85–86]. – підвищення якості та зниження цін товарів за рахунок конкуренції; посилення міжнародного поділу праці; величезна концентрація і централізація капіталу; зростання великих компаній і фінансових груп, які в своїй діяльності все більше виходять за межі національних кордонів, освоюючи світовий економічний простір [10, с. 28]	– тиск на інтереси національних господарств (протекціонізм); загроза міжнародного олігархічного режиму; суперництво за експортні ринки та іноземні інвестиції; небезпека поширення гіперінфляції; неконтрольований приплив дешевої некваліфікованої робочої сили [7, с. 18] – підвищення залежності національних суб'єктів від спрямованості політики структур глобалізованого суспільства [8, с. 91]; – залежність від імпорту, що зменшує стимули для пошуку нових ідей та джерел ресурсів, втрата національних ознак товарів та послуг [9, с. 86]; – зменшення економічного суверенітету; втрата підприємств своїх конкурентних переваг, через зростання відкритості ринку; пристосування підприємств до господарських умов, які змінилися не на їх користь; можливість відтоку капіталу і робочої сили; розвиток нелегальних ринків збуту товарів та послуг [10, с. 28]

Джерело: розроблено та узагальнено автором на основі [7-10]

і контрагентів, органів місцевого і державного управління.

У процесі дослідження розвитку підприємства можна зробити висновок, що завдяки постійному аналізу факторів впливу зовнішнього середовища на підприємство є можливість підвищувати його адаптивність до специфічних умов оточення та забезпечити ефективність його діяльності в рухливих умовах, під-

вищувати його конкурентоспроможність, задовольняти соціально-економічні інтереси підприємства, його партнерів та контрагентів, органів місцевого та державного управління.

Аналіз реальних процесів, які відбуваються на вітчизняних і іноземних підприємствах дають підстави стверджувати, що розвиток підприємства є одним із важливих напрямів покращення діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Швыданенко О. Генезис категории «развитие экономической системы»: сборник материалов международной научно-практической конференции. (13-19.09.12). Том 2 : Украина-Болгария-Европейский Союз: современное состояние и перспективы. Херсон-Варна : Херсон, ПП Вишемирский В.С., 2012. С. 245–249.
2. Вальерстайн И. Конец знакомого мира. Социология XXI века. Москва : Логос, 2003. 368 с.
3. Robertson R. Globalization: Social theory and global culture. London : SAGE Publications., 1992.
4. Бек У. Что такое глобализация? (Ошибки глобализма – ответы на глобализацию) / Пер. снем. Москва : Прогресс-Традиция, 2001. 304 с.
5. Waters M. Globalization. London: Routledge, 1995.
6. Козак В.В. Дезінфляція на тлі глобалізаційного процесу. *Фінанси України*. 2007. № 6. С. 40–46.
7. Гавловська В.І. Вплив глобалізаційних процесів на інтегрування технологій управління у практику діяльності вітчизняних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 1(17). С. 17–22.
8. Овечкіна О.А. Теоретико-методичні засади ресурсозабезпечення інноваційного потенціалу вітчизняних економічних суб'єктів в умовах глобалізації. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 3. Т. 2. С. 90–96.
9. Швед Т.В., Біла І.С. Вплив глобалізації на розвиток національних підприємств: теоретичні аспекти. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 2 (49). Ч. 1. С. 81–89.
10. Компанець К.А. Сутність глобалізаційних процесів та вплив їх на функціонування підприємств. *Вісник Національного транспортного університету. Серія «Економічні науки»*. 2017. № 2 (38). С. 26–32.
11. Кондратюк О.І. Вплив глобалізації та інтеграції на розвиток підприємств : матеріали ІХ міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 23–24 трав. 2017 р.) : *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні* : відп. ред. А.А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2017. С. 119–122.

References:

1. Shvydanenko O. (2012) Genesis of category «development of the economic system»: Sbornik materialov mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii (13-19.09.12). T. 2: Ukraina-Bolgarija-Evropskij Sojuz: sovremennoe sostojanie i perspektivy, pp. 245–249. (in Russian)
2. Vallerstajn I. (2003) Konec znakomogo mira [End of the acquainted world]. Sociologija XXI veka. Moskva, 368 p. (in Ukrainian)
3. Robertson R. (1992) Globalization: Social theory and global culture. London: SAGE Publications.
4. Bek U. (2001) Chto takoe globalizacija? [What globalization?] (Oshibki globalizma – otvety na globalizaciju). Moskva, 304 p. (in Russian)
5. Waters M. (1995) Globalization. London: Routledge.
6. Kozak V.V. (2007) Dezinfljacija na tli globalizacijnogo procesu [Dezinfljacija on a background the process of globalization]. *Finansi Ukrainy*, no. 6, pp. 40–46. (in Ukrainian)
7. Gavlovs'ka V.I. (2019) Vpliv globalizacijnih procesiv na integruvannja tehnologij upravlinnja u praktiku dijalnosti vitchiznjanih pidpriemstv [Influence of processes of globalization is on integration of management technologies in practice of activity of domestic enterprises]. *Visnik Hmelnickogo nacionalnogo universitetu*, no. 1(17), pp. 17–22. (in Ukrainian)
8. Ovechkina O.A. (2011). Teoretiko-metodichni zasady resursozabezpečennja innovacijnogo potencialu vitchiznjanih ekonomichnih subektiv v umovah globalizacii [Principles of resource provision of innovative potential of home economic subjects are in the conditions of globalization]. *Marketing i menedzhment innovacij*, no. 3.2, pp. 90–96. (in Ukrainian)
9. Shved T.V., Bila I.S. (2013) Vpliv globalizacii na rozvitok nacionalnih pidpriemstv: teoretichni aspekti [Influence of globalization on development of national enterprises: theoretical aspects]. *Visnik social'no-ekonomichnih doslidzhen*, no. 2 (49). Part 1, pp. 81–89. (in Ukrainian)
10. Kompanec K.A. (2017) Sutnist globalizacijnih procesiv ta vpliv ih na funkcionuvannja pidpriemstv [Essence of processes of globalization and influence of them are on functioning of enterprises]. *Visnik Nacional'nogo transportnogo universitetu. Serija «Ekonomichni nauki»*, no. 2 (38), pp. 26–32. (in Ukrainian)
11. Kondratjuk O.I. (2017) Vpliv globalizacii ta integracii na rozvitok pidpriemstv [Influence of globalization and integrations are on development of enterprises]. Materiali IX mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 23-24 trav. 2017 r.) : *Problemi ta perspektivi rozvitku pidpriemnictva v Ukraini*. Kyiv, pp. 119–122. (in Ukrainian)

E-mail: plal333@ukr.net